

Ve snaze předejít a zabránit zmatkům, jež v době hlubokého úpadku římské jurisprudence zavládaly v praxi při používání starých právnických příruček a knih, vydali císařové období dominátu několik konstitucí, které užívání děl klasických právníků upravovaly.

Tři z těchto zákonů převzal císař Theodosius do své kodifikace práva (Codex Theodosianus z let 435 — 438) a pod rubrikou „O dobrých zdáních právníků“ (De responsis prudentum) je zařadil na samý počátek svého díla. Ze zákonů je nejvýznamnější třetí, poslední, známý pod názvem „citační zákon“.

Císařové Theodosius a Valentinianus nařizují, že na soudech a v denní právní praxi se smí užívat (se smí citovat) pouze spisy pěti právníků nejslavnějších, nejautoritativnějších. Proti všemu očekávání se vedle čtyř, již z doby klasičké dobře známých jmen, objevuje i zatím zcela neznámý Gaius. Citační zákon je první oficiální svědectví o velké popularitě a rozšíření Gaiových knih ve 3. a 4. století našeho letopočtu.

Originální text je převzat z edice: Mommsen—Meyer, Theodosiani libri XVI cum constitutionibus Sirmondianis et leges novellae ad Theodosianum pertinentes, I — II, 1905.

CODEX THEODOSIANUS

LIBER PRIMUS

III.

DE RESPONSIS PRUDENTIUM

1. IMP. CONSTANTINUS A. AD MAXIMUM PRAEFECTUM URBI. Perpetuas prudentium contentiones eruere cupientes Ulpiani ac Pauli in Papinianum notas, qui, dum ingenii laudem sectantur, non tam corrigere eum, quam depravare maluerunt, aboleri praecipimus. DAT. IIII K. OCT. CRISPO ET CONSTANTINO CONSS.

KNIHA PRVNÍ

III.

O DOBRÝCH ZLÁNÍCH PRÁVNÍKŮ

1. CÍSAŘ CONSTANTINUS AUGUSTUS MAXIMŮVI, PREFEKTOVI MĚSTA. Ve snaze, vykořenit nekonečné spory právníků, nařizujeme, aby bylo zakázáno používat Ulpianovy a Paulovy Poznámky k Papinianovi, protože (oba), usilující o chválu (vlastního) důmyslu, nechtěli ani tak jeho spisy opravovat, jako spíše kazit. DÁNO 4. DNE PŘED ŘÍJNOVÝMI KALEN-

2. IDEM A. AD MAXIMUM PRAEFECTUM PRAETORIO. Universa, quae scriptura Pauli continentur, recepta auctoritate firmanda sunt et omni veneratione celebranda. Ideoque sententiarum libros plenissima luce et perfectissima elocutione et iustissima iuris ratione succinctos in iudiciis prolatos valere minime dubitatur. DAT. V K. OCT. TREVIRIS CONSTANTIO ET MAXIMO CONSS.

3. IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. AD SENATUM URBIS ROMAE. POST ALIA. Papiniani, Pauli, Gaii, Ulpiani atque Modestini scripta universa firmamus ita, ut Gaium quae Paulum, Ulpianum et ceteros comitetur auctoritas lectionesque ex omni eius corpore recitentur. Eorum quoque scientiam, quorum tractatus atque sententias praedicti omnes suis operibus miscuerunt, ratam esse censemus, ut Scaevolae, Sabini, Iuliani atque Marcelli omniumque, quos illi celebrarunt, si tamen eorum libri propter antiquitatis incertum codicum collatione firmentur. Ubi autem diversae sententiae proferuntur, potior numerus vincat auctorum, vel, si numerus aequalis sit, eius partis praecedat auctoritas, in qua excellentis ingenii vir Papinianus emineat, qui ut singulos vincit, ita cedit duobus. Notas etiam Pauli atque Ulpiani in Papiniani corpus factas, sicut dudum statutum est, praecipimus infirmari. Ubi autem eorum pares sententiae recitantur, quorum par censetur auctoritas, quos sequi debeat, eligat moderatio tu-

DAMI ZA KOSULÁTU CRISPA A CONSTANTINA.

(28. září 321/324)

2. TÝŽ AUGUSTUS MAXIMOVI, PREFEKTOVI PRETORIA. Všechno, co obsahují spisy Paulovy, je po obnovení [jejich] autority nutno potvrdit a se vši vážností ctít. A proto platnost knih Sentencí, sepsaných naprosto jasně a s dokonalou výmluvností a v duchu nejspravedlivějšího práva, nesmí být brána v pochybnost, byly-li předloženy na soudech. DÁNO V TREVÍRU 5. DNE PŘED KALENDAMI ŘÍJNOVÝMI ZA KONSULÁTU CONSTANTIA A MAXIMA.

27. září 327(?)

3. CÍSAŘOVĚ AUGUSTOVĚ THEODOSIUS A VALENTINIANUS SENÁTU MĚSTA ŘÍMA. KROMĚ JINĚHO. Potvrzujeme všechny spisy Papinianovy, Paulovy, Gaiovy, Ulpianovy, jakož i Modestinovy s tím, aby Gaius požíval téže autority, jakou má Paulus, Ulpianus a ostatní a aby poučení byla přednášena z celého jeho díla. Za správné uznáváme i vědecké názory těch, jejichž pojednání a názory zapracovali všichni svrchu řečení [právníci] do svých děl — jako Scaevoly, Sabina, Juliana, jakož i Marcella a (vůbec) všech, které oni (právníci ve svých dílech) oslavili, ovšem za předpokladu, že jejich knihy budou vzhledem k nejistotě, stáří způsobené, utvrzeny porovnáním (příslušných) svazků. Kde se však pronášejí názory protichůdné, ať zvítězí názor autorů počtem silnějších, anebo, bude-li počet rovný, ať má převahu autorita té strany, na které vyniká Papinianus, muž skvělého nadání, který pak nad jednotlivci (vždy) vítězí, dvěma však ustupuje. Příkazujeme také, aby jak dříve již bylo stanoveno, se

dicantis. Pauli quoque sententias
semper velere praecipimus. ET
CETERA. DAT. VII ID. NOVEMB.
RAVENNA DD. NN. THEODOSIO
XII ET VALENTINIANO II AA.
CONSS.

neužívaly Paulovy a Ulpianovy
Poznámky k dílu Papiniana. Kde
se však přednášejí jejich názory
na počet stejné a (také) vážnost
[citovaných] autorů je stejná,
necht si rozvážnost soudce vybere
ty, které má následovat. Příkladu-
jeme [dále], aby také Paulovy
Sentence měly trvalou platnost.
A DALŠÍ. DÁNO 7. DNE PŘED LIS-
TOPADOVÝMI IDAMI ZA 12. KON-
SULÁTU NAŠEHO PÁNA THEODO-
SIA AUGUSTA A ZA 2. KONSULÁ-
TU NAŠEHO PANA VALENTINIA-
NA AUGUSTA V RAVENNĚ.

(7. listopadu 426)

